FIL-QORTI TAL-MAGISTRATI TA' MALTA

MAGISTRAT DR FRANCESCO DEPASQUALE

Seduta ta’ nhar it-Tnejn tlettax (13) ta’ Gunju 2016

Rikors Numru 207/12 FDP

L-Arkitett u Ingineer Civili Anthony Bezzina
(486069M)

vs

Dr Toni Abela
(482157M)

Il-Qorti:-

Rat ir-rikors promotur ippresentat fit 18 ta' Gunju 2012 fejn ir-rikorrent ghamel referenza ghall-artikolu illi dher fil-harga tal-gurnal l-Kullhadd tas 6 ta' Mejju 2012 intitolat '**Bord ta' inkjesta jinvestiga l-kaz tal-Perit Bezzina**' u talab lill-Qorti tiddikjara tali artikolu bhala malafamanti u libelluz fil-konfront tieghu u ghalhekk tikkundanna lill-intimat, bhala editur, ihallsu danni a tenur ta' l-Artikolu 28 tal-Kap 248.

Rat l-artikolu, prodott mir-rikorrenti, illi, taht it-titolu fuq imsemmi, kien jghid is-segwenti:

> *Il-kaz tal-Perit tal-Gvern Toni Bezzina, kandidat ta' GonziPN fuq il-hames Distrett, u li uza haddiema tal-Gvern biex isir xoghol fuq il-kazin Nazzjonalista taz-Zurrieq fejn l-istess Perit huwa President, jinsab taht ivestigazzjoni interna fil-Ministeru tar-Rizorsi.*
>
> *Wara li zvelat l-istorja din il-gazzetta, il-Ministeru qaghad lura milli jiehu passi. Madanakollu, wara li Kullhadd kompla jinvestiga u kkonferma l-informazzjoni, il-Ministeru tar-Rizorsi, jidher li hatar bord ta' inkjesta li qieghed jitmexxa mis-Segretarju Permanenti Chris Ciantar.*
>
> *Il-kaz madanakollu nzamm mistur mill-mezzi tax-xandir u l-Gvern ma hassx il-bzonnn li jinforma lill-media li l-kaz kien ser jigi investigat. Ghad mhux maghruf jekk dan il-bord bediex jinvestiga.*

Il-gazzetta Kullhadd fl-ahhar gimghat zvelat kif numru ta' haddiema tal-Gvern li jahdmu fil-Ministeru tar-Rizorsi, fejn il-Perit Bezzina jahdem, kellhom jaghmlu xoghol ta' manutenzjoni fuq il-kazin taz-Zurrieq. Incidentalment, il-Perit Bezzina huwa l-President ta' dan il-kazin. Il-foreman li jidher li talab lill-haddiema jaghmlu dan ix-xoghol huwa l-eks-kunsullier tal-PN fil-Belt, Joe Borda.

Borda kellu xi kazijiet ta' prattici mhux f'lokhom fuq il-post tax-xoghol mal-Gvern. Joe Borda huwa qrib hafna tal-Perit Bezzina u qed jaghtih palata fuq id-distrett.

Dan il-kaz tal-Kazin tal-PN fiz-Zurrieq huwa partikolari minhabba li l-Perit Bezzina ghandu responsabblita' poloitika bhala President tal-Kazin u ma jistax juza fondi u rizorsi pubblici ghal skopijiet partiggjani.

Aghar minn hekk, il-Perit Bezzina ghandu responsabbilta' professjonali u etika mac-Civil fejn huwa impjegat peress li l-haddiema nvoluti kif ukoll il-foreman jaqghu direttament tahtu u allura ghandu jaccerta ruhu li dawn il-persuni jaghmlu xoghol biss ghall-Gvern.

Din il-gazzetta kienet anke zvelat ittra li l-Perit Bezzina baghat lill-kostitwenti tieghu jiftahar bix-xoghol li bhala Perit tal-Gvern qed jaghmel fid-distrett.

Huwa maghruf internament fil-Partit ta' GonziPN li l-Perit Bezzina huwa l-ghazla ta' Lawrence Gonzi biex jiehu post l-avukat Franco Debono fuq il-Hames Distrett.

Rat ir-risposta ta' l-intimat ippresentata tardivament fit-30 ta' Lulju 2015 fejn sahaq illi l-kitba ma kienetx malafamanti u dak li ntqal huwa fair comment ammissibbli f'socjeta demokratika.

Rat illi fid-9 ta' Lulju 2012 il-partijiet qablu fil-kawza Rikors Nru 206/12 fl-ismijiet '***Arkitett u Ingineer Anthony Bezzina vs Josef Caruana***' illi dik il-kawza kellha timxi flimkien ma' dina l-kawza stante illi jirrigwardaw l-istess meritu w il-provi migbura f'dik il-kawza japplikaw ghall-kawza odjerna wkoll u li fil 5 ta' Ottubru 2015, din il-Qorti ordnat illi l-provi kollha migbura fil-kawza 206/12 kellhom japplikaw ghal kawza odjerna.

Rat l-affidavit tar-rikorrent il-**Perit Anthony Bezzina** ippresentat fid-19 ta' April 2013.

Rat illi fl-1 ta' Lulju 2013, il-Qorti iddikjarat il-provi rikorrenti bhala maghluqa.

Semghet ix-xhieda ta' **Joseph Callus**, Segretarju Permanenti fi hdan il-Ministeru tat-Trasport u Infrastruttura moghtija fis 26 ta' Marzu 2015 fil-kawza 206/12 li fiha kienu qed jingabru l-provi tal-kawza odjerna, u rat id-dokument minnu ppresentat u sigillat minn dina l-Qorti sabiex ikun accessibbli biss lill-partijiet.

Semghet ix-xhieda ta' **Charles Curmi**, *supervisor* fi hdan il-Public Works Division, moghtija fis 26 ta' Marzu 2015 fil-kawza 206/12 li fiha kienu qed jingabru l-provi tal-kawza odjerna.

Semghet ix-xhieda ta' **Paul Inguanez**, *operative* ossija '*stone dresser*' fi hdan il-Public Works Division, moghtija fis 26 ta' Marzu 2015 fil-kawza 206/12 li fiha kienu qed jingabru l-provi tal-kawza odjerna.

Rat illi fit 28 ta' Mejju 2015 l-Qorti iddikjarar illi l-intimat ma kellux aktar provi x'jippresenta.

Rat illi fis 16 ta' Novembru 2015 ir-rikorrenti ippresenta s-sottomissjonijiet bil-miktub.

Rat illi fil 25 ta' April 2016 l-intimat ippresenta s-sottomissjonijet bil-mitkub.

Rat illi fit 28 ta' Jannar 2016 il-kawza giet differita ghas-sentenza.

Rat illi fid 19 ta' Mejju 2016, il-Qorti differiet il-kawza ghas-sentenza.

Rat illi fit-6 ta' Gunju 2016, ir-rikorrenti ippresenta rikors sabiex jigi ammess fl-atti ta' dina l-kawza x-xhieda ta' Donald Borg moghtija fil-kawza '***Il-Perit Anthony Bezzina vs Dr Joseph Muscat***', liema talba gie michuda minn dina l-Qorti peress illi l-istadju tal-gbir tal-provi kien ilu maghluq w il-kawza kienet differita ghas-sentenza.

Ikkunsidrat

Jirrizulta illi r-rikorrent huwa Perit impjegat fil-Ministeru dak iz-zmien imsejjah Ministeru ghar-Rizorsi u l-Affarjiet Rurali, maghruf ukoll bhala 'Public Works Department' u f'Marzu tas-sena 2012, ir-rikorrent kien ukoll il-Kap tar-Rapid Intervention Unit fi hdan l-istess Dipartment.

Jirrizulta wkoll illi r-rikorrent kien kandidat ghall-Elezzjoni Generali tas-sena 2013, f'liema elezzjoni huwa gie sussegwentement elett bhala Membru tal-Parlament, u f'Marzu 2012, huwa kien il-President tal-Kumitat Sezzjonali tal-Partit Nazzjonalista fiz-Zurrieq.

Jirrizulta illi r-rikorrent, bhala President tal-Kumitat Sezzjonali tal-Partit Nazzjonalista taz-Zurrieq, kellu jiehu hsieb il-Kazin tal-Partit Nazzjonalista li kien hemm fiz-Zurrieq, liema kazin kellu bzonn tibjida f'uhud mill-kmamar.

Jirrizulta, di fatti, illi hekk kif il-Perit Bezzina kien jaf illi kellhom isiru xoghlijiet fil-propjeta privata ossija il-Kazin Nazzjonalista taz-Zurrieq, f'Marzu 2012, ftit jiem qabel l-Elezzjoni tal-Kunsilli Lokali, huwa talab lill-foreman tad-Dipartiment tieghu, Joseph Borda, sabiex isiblu xi haddiema li hemm fid-Dipartiment li jkunu lesti sabiex, wara il-hin tax-xoghol, imorru jbajjdu il-Kazin Nazzjonalista taz-Zurrieq.

Jirrizulta illi Joseph Borda sussegwentement qallu illi sab tlett persuni u ghalhekk il-Perit Bezzina ghamel l-arrangament necessarji sabiex dawna l-impjegati jmorru jaghmlu x-xoghlijiet mehtiega.

Jirrizulta illi l-haddiema marru jaghmlu x-xoghol, u uzaw materjal provdut minnu, u meta eventwalment staqsa lill Joseph Borda kemm kelli jaghti lill-haddiema ta' xogholhom, Borda qallu illi l-impjegati ma riedux jithallsu tax-xoghol illi ghamlu.

Jirrizulta illi sussegwentement, il-gazzetta Kullhadd harget storja dwar dawna x-xoghlijiet u li dawna dawna saru waqt il-hin tax-xoghol, u ntalab sabiex jaghti spjegazzjoni ta' dana kollu mis-superjuri tieghu.

Jirrizulta ghalhekk illi huwa talab lit-tlett haddiema sabiex jaghmlu dikjarazzjoni fejn jikkonfermaw illi huma ghamlu x-xoghol gewwa il-Kazin Nazzjonalista taz-Zurrieq wara il-hin tax-xoghol.

Jirrizulta illi sussegwetement saret inkjesta fi hdan il-Ministeru ghar-Rizorsi u l-Affarjiet Rurali.

Jirrizulta dawna l-fatti kif fuq deskritti huma bbazati fuq dak li stqarr ir-rikorrent fl-affidavit tieghu stess.

Ikkunsidrat

Jirrizulta, mix-xhieda ta' Charles Curmi, wiehed mit-tlett haddiema illi gew mitluba jmorru jaghmlu x-xoghol gewwa il-Kazin Nazzjonalista ta' Zurrieq, illi waqt illi huwa kien fuq il-lant tax-xoghol gewwa Ta' Xbiex, gie fuqu Joseph Borda u gharrfu illi wara nofsinhar Curmi kellu jiehu zewgt haddiema mieghu gewwa Zurrieq biex jaghmlu bicca xoghol "*ghal Perit*", u ma kellhomx imorru hemm bil-vann tax-xoghol.

Jirrizulta illi Borda qallu li, hekk kif jaslu vicin taz-Zurrieq, Curmi kellu jcempillu u jghidlu fejn imur.

Jirrizulta illi wara nofsinhar, Charles Curmi ha zewgt persuni ohra mieghu u wara illi tkellem ma' Borda, dana tah id-direzzjonjiet mehtiega u saru jafu illi x-xoghol kellu jsir gewwa il-Kazin Nazzjonalista taz-Zurrieq.

Jirrizulta illi x-xoghol rikjest dam ghaddej, skond Curmi, tlett ijiem, liema xoghol dejjem sar wara nofsinhar.

Jirrizulta, skond Curmi, illi sussegwentement, meta l-istorja saret pubblika, huwa intlab minn Borda sabiex jiffirma karta, liema karta Curmi jishaq huwa ma kienx qed jaqbel mal-kontenut tieghu, peress illi kien qieghed jinghad illi huma marru minn rajhom jaghmlu x-xoghol gewwa l-Kazin Nazzjonalista taz-Zurrieq u Curmi kien qed jinsisti illi huwa mar hemm ghax qallu Borda biex imur hemm, izda eventwalment Bord gieghlu jiffirma d-dokument.

Jirrizulta wkoll illi Borda beda jassikura lill-Curmi li ma kellux jinkwieta fuq dana d-dokument. Madanakollu, darba minnhom, waqt il-hin tax-xoghol, Borda ha lill-Curmi ghand Nutar gewwa l-Belt sabiex jahlef il-kontenut tal-affidavit bil-gurament

Ikkunsidrat

Jirrizulta illi skond Paul Inguanez, wiehed miz-zewgt haddiema illi kienu marru flimkien ma' Curmi, Joseph Borda iltaqa' mat-tlett impjegati u hadhom il-Kazin Nazjonalista u x-xoghol kollu sar waqt il-hinijiet tax-xoghol, peress illi kemm Paul Inguanez u Charles Curmi t-tnejn ikkonfermaw illi meta marru x-xoghol kien ghadu il-hin tax-xitwa, fejn jispiccaw fil hamsa u kwart ta' filghaxija.

Jirrizulta illi Paul Inguanez ikkonferma illi Joseph Borda hadu ghand nutar, in-Nutar Joseph Darmanin, u dana lestilu affidavit, esebit bhala Dok B mar-rapport tal-Inkjesta, illi kien jghid hekk:

> *"Jiena, Paul Inguanez ..... niddikjara u nikkonferma bil-gurament illi ix-xoghol ta' tibjid minnu maghmul fil-kamra tal-bejn tal-Kazin tal-Partit Nazzjonalista taz-Zurrieq, kien gie minnu maghmul minn jheddi, minghajr hadd ma gieghlni, b'mod volontarju u minghajr hlas u t-tibjid sar kollu wara il-hin tax-xoghol"*

Jirrizulta illi Paul Inguanez kien qieghed jibza jiffirma tali dokument, anke ghand in-Nutar Darmanin, illi koincidentalment huwa l-istess Nutar illi halef l-affidavit tar-rikorrent, izda eventwalment fuq insistenza ta' Joseph Borda, huwa iffirma l-istess.

Jirrizulta illi lill Charles Curmi sarlu affidavit identiku, illi anke hu ma riedx jiffirma, kif fuq ahjar spjegat, izda eventwalment, fuq insistenza ta' Joseph Borda, iffirmah.

Jirrizulta illi l-istess sar ukoll lit-tielet haddiem, Mario Bugeja, illi ma ttellax jixhed quddiem dina l-Qorti.

Ikkunsidrat

Jirrizulta illi l-kaz kollu gie kkunsidrat u deliberat fid-dettall anke mill-Ministeru ghar-Rizorsi u l-Affarjiet Rurali, liema Ministeru, inizzjalment oggezzjona illi jesebixxi tali dokument, izda liema rapport u dokumenti mieghu annessi gew eventwalment hekk esebiti fuq ordni tal-Qorti.

Jirrizulta illi minn tali rapport, irrizulta li x-xoghol illi sar fil-Kazin Nazzjonalista taz-Zurrieq sar gimgha qabel l-Elezzjonijiet tal-Kunsilli Lokali u ghal dana ix-xoghol huma marru bil-karozza tal-kiri illi d-Dipartiment kien qieghed juza dak iz-zmien.

Jirrizulta wkoll illi t-tlett impjegati kienu mgharrfa illi huma kienu ser imorru jaghmlu bicca xoghol privata fuq talba tal-Perit, li kien ir-rikorrent, u li gew mitluba sabiex ibiddlu hwejjighom qabel ma jmorru hemm.

Jirrizulta illi, ftit wara li sar ix-xoghol, l-istorja dehret fil-gazzetta lokali, u t-tlett haddiema gew lkoll miltuba minn Borda sabiex imorru gewwa l-ufficju ta' r-rikorrent, il-Perit Bezzina, u hekk kif marru hemm, il-Perit Bezzina tahom ittra li t-tlieta li huma kellhom jiffirmaw.

Jirrizulta illi dana id-dokument, datat 23 ta' April 2012, kien jghid is-segwenti:

> *"Lil min tikkoncerna*
>
> *Ahna hawn taht iffirmati niddikjaraw illi x-xoghol ta' tibjid ta' kamra fuq il-bejn tal-Kazin tal-PN iz-Zurrieq ghamilnieh minn jheddnam wara il-hin twx-xoghol u b'mod volontarju."*

Jirrizulta illi dana d-dokument gie iffirmat konguntivament mit-tlett impjegati stess, ossija Charles Curmi, Paul Inguanez u Mario Bugeja

Jirrizulta illi fis-26 ta' April 2012, it-tlett haddiema sussegwentement ittiehdu ghand in-Nutar Joseph Darmanin, fejn skond ir-rapport tal-Inkjesta, kien presenti wkoll l-istess Perit rikorrent, illi lkoll iffirmaw affidavit identitku, kif fuq gia deskritt, izda din id-darba separatament.

Jirrizulta, madanakollu, illi sussegwentement, Paul Inguanez flimkien ma' haddiem iehor illi ma xehedx quddiem dina l-Qorti, Mario Bugeja, regghu ghamlu affidavit iehor, din id-darba minn rajhom, fejn cahdu il-kontenut tal-affidavit mahluf quddiem in-Nutar Joseph Darmanin, u sahqu illi huma kien marru jahdmu fejn kien ordnalu jmur Joseph Borda u ma marrux hemm volontarjament

Ikkunsidrat

Jirrizulta illi skond ir-rapport tal-Inkjesta, x-xoghol sar wara il-hin tax-xoghol tal-impjegati, peress illi kkonkludiet illi dawna l-haddiema kienu jaghmlu xoghol imsejjah 'bl-imqieta' u l-hinijet tax-xoghol taghhom huwa bejn is 7 ta filghodu u is-1.30 ta' wara nofsinhar.

Jirrizulta, madanakollu, illi l-haddiema gew imgieghla jiffirmaw dokument, kemm quddiem ir-rikorrent, kif ukoll quddiem in-Nutar tar-rikorrenti, u ghal dan il-ghan ikun opportun illi tigi kkwotata silta tal-konkluzjonijet tar-rapport fejn kienet tirrigwarda ir-rikjesta maghmulha lill-Bord

"*to investigate the allegation made by workers that they were ordered to sign a declaration by their superiors*"

Il-Bord, di fatti, ghamel is-segwenti osservazzjonijiet:

> *"Fir-rigward tad-dikjrazzjoni li giet iffirmata mit-tliet haddiema fl-ufficju tal-Perit Bezzina, il-Bord ihoss li fil-waqt li l-protagonisti superjuri, jigifieri Borda u l-Perit, taw kaz li jispjegaw lill-haddiema x'kien hemm miktub fid-dikjarazzjoni, minn naha taghhom, ix-xhieda tal-haddiema turi li huma hassewhom taht pressjoni biex jiffirmaw imbilli gew imqabbda jaghmlu hemm mis-superjuri taghhom. Mill-mod kif xehdu, u il-biza li wrew anke waqt ix-xhieda taghhom, jidher car lill-Bord li dawn il-haddiema jibzghu mis-Superjuri taghhom u allura huma hassewhom kostretti biex jiffirmaw id-dikjarazjoni. Ma jfissirx b'dan li s-superjuri taghhom kellhom xi intenzjoni li jbezzghuhom.*
>
> *Il-pressjoni minn naha tas-Sur Borda harget b'mod partikolari meta fil-kaz ta' wiehed mill-haddiema li dak inhar inzerta kellu l-funeral ta' ommu, li dan talbu sabiex ikun lest ha jitla jiffirma d-dikjarazzjoni ezatti wara l-funeral t'ommu - kif fil-fatt sar."*

Din il-Qorti thoss ukoll illi ghandha taghmel referenza ghall-osservazzjonijiet korreti u mirquma illi ghamlu l-membri tal-Bord fl-ahhar tar-rapport, fejn dawna ghamlu s-segwenti osservazzjonijiet:

1. *Il-Bord jidhirlu li fid-dawl tal-fatti li hargu mill-investigazzjoni, ghandu jkun muri bic-car lil haddiema kollha tal-Ministeru ghar-Rizorsi u l-Affarjiet Rurali x'hinhuma l-hinijiet tax-xoghol normali meta jkun kaz ta' mqieta. Dan sabiex l-aspettattivi ta' kullhadd ikunu cari kristall*

2. *Il-Bord ihoss ukoll, bl-gherf tal-harsien b'lura, li haddiema tal-Ministeru m'ghandhomx jintalbu xoghol privat mill-istess superjuri taghhom, sabiex l-aspettattivi taz-zewgt nahat qatt ma jkunu f'kunflitt minhabba tahlit ta' rwoli u nuqqas ta' kjarezza li tista tirrizulta minn tali cirkustanza.*

3. *Il-Bord jirrikmanda sadanittant li haddiema vulnerabbli fi hdan il-Ministeru ghandhom jigu mharrga f'kif huma jistghu ikunu aktar assertivi fuq il-post tax-xoghll sabiex jigu evitati sitwazzjonijiet imbarazzanti ghaz-zewgt nahat (superjuri u subordinati)*

Ikkunsidrat

Jirrizulta illi r-rikorrent, fix-xhieda tieghu, sahaq illi huwa hassu libellat mill-fatt illi l-artikolist jishaq illi l-haddiema marru jaghmlu x-xoghol ta' tibjid fil-Kazin Nazzjonalista taz-Zurrieq waqt il-hin tax-xoghol taghhom.

Jirrizulta illi l-intimat, da parte tieghu, jqajjem bhala eccezzjoni dik tal-fair comment.

Ikun ghalhekk opportun illi dina l-Qorti tikkunsidra xi punti dwar id-difiza tal-fair comment. Id-difiza mqajjma mill-intimat fil-kawza odjerna kienet illi l-kummenti illi saru kienu ‘*fair comment*’ fuq fatti sostanzjalment veri illi kienu ta’ interess pubbliku u ghalhekk ma setghux jitqiesu bhala malafamanti.

Dwar tali difiza **Gatley on Libel and Slander** jghid:

To succeed in a defence of fair comment the defendant must show that the words are comment, and not a statement of fact. He must also show that there is a basis of fact for the comment, contained or referred to in the matter complained of. Finally, he must show that the comment is on a matter of public interest, one which has expressly or implicitly put before the public for judgment or is otherwise a matter with which the public has a legitimate concern. If, however, the plaintiff can show that the comment was not made honestly or was actuated by malice, he will defeat the plea.

Fil-kawza **Dr Louis Galea vs Etienne St John u Felix Agius** deciza fit 30 ta' April 2015, tali principji gew minnha mhaddna u spjegati kif gej :

... dwar l-aspett tad-difiża tal-kumment ġust ilu żmien jingħad mill-Qrati tagħna li, biex id-difiża tal-kumment ġust tkun tgħodd, jeħtieġ li min jistrieħ fuqha jseħħlu juri li (a) l-kumment kien imsejjes fuq fatt li jkun issemma fil-pubblikazzjoni li minnha jitressaq l-ilment; (b) il-fatt imsemmi jrid ikun sostanzjalment minnu; (ċ) il-kumment irid jintwera li jkun ġustifikabbli jew mistħoqq; (d) il-kumment irid ikun tali li jikkwalifika bħala kritika u mhux żebliħ, tgħajjir jew insolenza; u (e) irid jagħti l-fehma onesta tal-kummentatur u li l-pubblikazzjoni ta' dik il-fehma ma saritx b'ħażen jew bil-ħsieb preċiż li jweġġa' lil dak li jkun.

Tali taghlim huwa anke riflessa fil-kawza **Spiller vs Joseph** deciza mill-Qorti tal-Appell Ingliza fl 1 ta' Dicembru 2010, fejn Lord Phillips ghamel is-segwenti konsiderazzjonijiet meta wiehed iqis id-difiza ta' 'fair comment':

... defendant had to establish that: (i) the words complained of were comment; (ii) the comment was on facts; (iii) the facts commented on constituted a matter of public interest; (iv) the comment was objectively "fair"; that is the comment was one that was capable of being honestly founded on the facts to which it related, albeit by someone who was prejudiced and obstinate; (v) the comment represented the defendant's honest opinion. If he discharged all these burdens, the defence could none the less be defeated by proof of malice on the part of the defendant, but the onus of proving malice lay on the plaintiff. Both the Court of Appeal and the House of Lords held that there was no burden on the defendant to establish the fifth element. The defendant's honesty was assumed unless the plaintiff could disprove it by establishing malice.

Finalment, dwar il-kuncett ta' '*value judgment*', il-Qorti Ewropeja ghad-Drittijiet tal-Bniedem, fil-kawza **Jerusalem vs Austria** (2003) EHRR 567,para 43, tghid is-segwenti:

... even where a statement amounts to a value judgment, the proportionality of an interference may depend on whether there exists a sufficient factual basis for the impugned statement, since even a value judgment may be excessive if it has no factual basis to support it ."

Jirrizulta car, ghalhekk, mill-gurisprudenza fuq imressqa, illi hemm sabiex id-difiza ta' '*fair comment*' u '*value judgment*' tirnexxi, irid jigi ppruvat illi dak allegat huwa bbazat fuq fatti sostanzjalment veri.

Finalment, il-Qorti tosserva wkoll illi, in vista tal-fatt illi r-rikorrent huwa persuna politika, dwar il-livel ta' kritika li politiku tista ssirlu, kif gie stabbilit fid-decizjoni tal-European Court of Human Rights fis-sentenza ***Ligens vs Austria***, u abbracjata mill-Qorti Maltin, intqal illi:-

Freedom of the press furthermore affords the public one of the best means of discovering and forming an opinion of the ideas and attitudes of political leaders. More generally, freedom of political debate is at the very core of the concept of a democratic society which prevails throughout the Convention.

The limits of acceptable criticism are accordingly wider as regards a politician as such than as regards a private individual. Unlike the latter, the former inevitably and knowingly lays himself open to close scrutiny of his every word and deed by both journalists and the public at large, and he must consequently display a greater degree of tolerance. No doubt Article 10 para. 2 (art. 10-2) enables the reputation of others - that is to say, of all individuals - to be protected, and this protection extends to politicians too, even when they are not acting in their private capacity; but in such cases the requirements of such protection have to be weighed in relation to the interests of open discussion of political issues.

Ikkunsidrat

Minn provi migbura quddiem dina l-Qorti, jirrizultaw is-segwenti fatti:

- F'Marzu 2012, ir-rikorrent il-Perit Anthony Bezzina kien il-Kap tar-Rapid Intervention Unit fi hdan il-Ministeru ghar-Rizorsi u Affarjiet Rurali

- F'Marzu 2012, ir-rikorrent kien ukoll President tal-Kumitat Sezzjonali tal-Partit Nazzjonalista taz-Zurrieq.

- F'Marzu 2012, ftit jiem qabel l-Elezzjonjiet tal-Kunsilli Lokali, r-rikorrent kien talab lill Joseph Borda, Principal Technical Officer fi hdan id-Dipartiment tieghu, illi ghalhekk kien jaqa tahtu, sabiex isiblu tlett haddiema bie ximorru jaghmlu xoghol ta' tibjid gewwa il-Kazin tal-Partit Nazzjonalista.

- Joseph Borda, mexa fuq l-istruzzjonjiet tieghu u avvicina tlett persuni, ossija Charles Curmi, Paul Inguanez u Mario Bugeja waqt illi dawna kienu fuq il-lant tax-xoghol u qalilhom illi wara nofisnhar kellhom bicca xoghol gewwa z-Zurrieq.
- It-tlett impjegati, Charles Curmi, Paul Inguanez u Mario Bugeja, meta spiccaw fuq il-lant tax-xoghol taghhom gewwa Ta Xbiex, qabdu il-karozza illi kienu biha u marru z-Zurrieq sabiex jistennew lill Joseph Borda.

- Gewwa z-Zurrieq, Joseph Borda ltaqa' maghhom u hadhom gewwa il-Kazin Nazzjonalista fejn imbghad it-tlett impjegati qattghu jumejn jew tlieta jahdmu fil-post wara nofsinhar.

- Jiem wara li tlesta x-xoghol, l-istorja giet rrappurtata fuq il-media lokali.

- Ir-rikorrent il-Perit Anthony Bezzina u Joseph Borda sejjhu lit-tlett impjegati fl-ufficjju tal-Perit Bezzina u ghaddew dokument redatt ill-Perit Anthony Bezzina li eventwalment it-tlett haddiema gew mitluba jiffirmaw.

- Joseph Borda, ftit jiem wara, ha lit-tlett haddiema waqt il-hin tax-xoghol, ghand in-Nutar Joseph Darmanin, l-istess Nutar illi ffirma l-affidavit tar-rikorrenti fil-kawza odjerna, fejn, fil-presenza ta' Joseph Borda u l-istess rikorrent, sarilhom affidavit iehor illi t-tlett haddiema gew mitluba sabiex jikkonfermaw bil-gurament.

- Jirrizulta illi t-tlett haddiema lkoll kemm huma ma riedux jiffirmaw dana l-affidavit izda eventwalment gew konvinti jaghmlu dan.

- Jirrizulta illi sussegwentement, wiehed mill-haddiema, Paul Inguanez, reggha ghamel affidavit iehor, minn jheddu, fejn cahad dak kollu illi kien hemm fl-affidavit illi kien hadu biex jiffirma Joseph Borda ghand in-Nutar Joseph Darmanin.

Jirrizulta, mix-xhieda tar-rikorrenti, illi wahda mill-affarjiet illi dwarha huwa jilmenta l-aktar kien illi kien qed jigi allegat li l-haddiema marru jahdmu gewwa il-Kazin tal-Partit Nazzjonalista waqt il-hin tax-xoghol.

Jirrizulta, di fatti, illi huwa jichad illi dana kien hekk u di fatti, anke fir-Rapport ta' Investigazzjoni, gie konkluz illi l-haddiema ittiehdu jahdmu gewwa l-Kazin tal-Partit Nazzjonalista wara il-hin tax-xoghol taghhom, ossija wara nofsinhar.

Jirrizulta, madanakollu, illi quddiem dina l-Qorti, kemm Charles Curmi kif ukoll Paul Inguanez it-tnejn ikkonfermaw illi skond huma, l-hinijiet tax-xoghol taghhom kien, dak iz-zmien, sal-erbgha u nofs ta' wara nofsinhar, u ghalhekk huma kienu qiesu illi kienu qed jahdmu gewwa il-Kazin Nazzjonalista taz-Zurrieq waqt il-hin tax-xoghol. L-istess ghamel Mario Bugeja fl-affidavit anness mar-rapport tal-Inkjesta.

Jirrizulta illi dana jmur kontra dak illi qieghed jishaq ir-rikorrenti.

Jirrizulta, madanakollu, illi anke il-Bord ta' l-Investigazzjoni osserva tali inkonsistenza u fl-osservazzjonjiet tieghu kkonkludew illi l-Awtoritajiet ghandhom jassikuraw illi l-haddiema li jahdmu bl-imqieta ikunu indikat b'mod car il-hinijiet illi fihom huma obbligata jahdmu, sabiex ikun car ghal kullhadd.

Jirrizulta, ghalhekk, illi huwa minnu illi l-haddiema hassew li marru jahdmu gewwa il-Kazin Nazzjonalista taz-Zurrieq peress ill ghalihom huma kienu qed jaghmlu tali xoghol waqt il-hin tax-xoghol taghhom, kif del resto kkonfermaw quddiem dina l-Qorti.

Ikkunsidrat

Jirrizulta, minn harsa lejn l-artikolu illi dwaru qieghed jilmenta ir-rikorrent, illi l-fatti kollha kif indikati f'tali artikolu jirrizultaw ippruvati.

Jirrizulta, di fatti, ippruvat illi r-rikorrent huwa Perit tal-Gvern u President tal-Kazin Nazzjonalista taz-Zurrieq.

Jirrizulta ippruvat ukoll illi l-haddiema marru ghax-xoghol fil-Kazin Nazzjonalista taz-Zurrieq sabiex jaghmlu xoghol ta' manutenzjoni.

Jirrizulta ippruvat illi persuni illi jaqghu taht ir-responsabbilta' tar-rikorrenti intbghatu jaghmlu xoghol privat, u mhux talli hekk, talli intbghatu jaghmlu xoghol gewwa kazin ta' Partit politiku, ossija, f'dan il-kaz, il-Partit Nazzjonalista, li tieghu r-rikorrent kien responsabbli.

Jirrizulta wkoll illi kien hemm Inkjesta mill-Ministeru dwar dan il-kaz.

Jirrizulta, ghalhekk, illi l-fatti kif rappurtat fl-artikolu jirrizultaw ben ippruvati.

Jirrizulta, finalment, illi huwa minnu li dak irrappurtat fil-gazzetta Kullhadd kien ta' interess pubbliku u l-gurnal kien qieghed jaqdi korrettement id-dmir tieghu meta rrappurta ahbar illi kienet tirrigwarda persuna pubblika, bhalma huwa ir-rikorrent, liema ahbar kienet certament ta' interess pubbliku, stante illi kienet tirriwgarda l-uzu ta' haddiema sudetti tar-rikorrent sabiex jaghmlu xoghol ta' manutenzjoni gewwa il-Kazin Nazzjonalista taz-Zurrieq, illi tieghu ir-rikorrent kien President.

Bhalma dejjem insistiet dina l-Qorti, gurnal mhux biss ghandu d-dritt illi jxandar informazzjoni ta' tali tip, izda ghandu d-dmir illi jassikura illi l-poplu jkun jaf bl-azzjonijiet mehudha mill-politici illi jigu eletti mill-istess poplu u, sakemm tali informazzjoni tkun sostanzjalment korretta, dina ma tistax titqies bhala libelluza u malafamanti fil-konfront ta' min ihossu urtat biha.

Konkluzjoni

Wara illi rat il-provi kif prodotti quddiemha

Wara illi rat is-sottomissjonijiet tal-partijiet

Tghaddi biex taqta u tiddeciedi l-kaz billi

Tilqa l-eccezzjonijiet kollha ta' l-intimat,

Tichad it-talbiet attrici kif dedotti

Spejjez tal-proceduri odjerni ikunu kollha a kariku tar-rikorrenti.

Magistrat Francesco Depasquale

Marisa Bugeja
Deputat Registratur